Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ◆ ШИНАРА, 24 ЯНВАРЬ, 1984 ШУ. ◆ № 10 (6888). ◆ Мах 3 кап.

ШЕРАГIА ЙОАРЖАЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ!

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.)

Пленума решенеш кхоачашъеш

КЪАХЬЕГАМА НИКЪ

КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеш, пятилетка дикълагIча шера декхараш кхоачашдеш хьинаре къахьегаш ба Грознерча «Электроприбор» яхача завода къахьегамхой. Царех ва № 1 йолча цеха вхелагIча разряде токарь, къахьегама хьалхе лелаер, коммунист Костоев Хьусена Мухьмад. Цуниа хош ху оаха Ѣахан.

Заводи вахаш вола цIан... Се балха ваха араваьлча са дег чу цIаккха а хинаяц балхара чувоагIаш валара со, балха дIаводаш а воацаш, яха уйла. Заводе водаш цIагIа чувоагIаш санна хоза хеташ, дег тIа сердал, гIозал йолаш хул со массаза а. Кхыча тайпара уйла йолаш, балхана шийла дог долаш хьабича фу болх хургба цох. Иштта уйла йолаш ба сона уллув цхьоалагIча цехе къахьегаш бола токараш — коммунисташ а комсомольцаш а. Укх деношка шоай хьинаре къахьегам областной партийни конференце хьалханцка оттадаь декхараш кхоачашдаре, СССР Лакхехьарча Совете хургдолча хоржамашта хетадеш ба уж.

Из коллектив я цхьан дезале санна со мерза вахар, укхазара дIаболабенна са къахьегама никъ, укхаза хьакинкай са болхлочун оамалаш, чIоагIденнад дегI.

Эггара хьалха завода наIарех чуваьлар со 1968 шера, хIетта Советски Эскаре гIулакх даь а ваьнна цIавена вIаьсаг волаш. Цу хана сох духхьал ученик хилар, балха говзал ядар, станока тIа дIа а этта чоалхине хIама хьаде хацар. ХIаьта а со тIачIоагIваь хьехамча со кулг тесса вутаргволчарех вацар. Вашха - дика токарь волча, балха опыт йолча Могушков Эяудина тIачIоагIвир со цу хана. ХетаргахЬа цхьайола цуй оамалаш, цо даь хьехар хIанз а, дуккха ха яьнначул тIехьагIа, дисад соца. Цу хана Iомадаьр хIанз а накъадоалаш моттигаш нийслу.

О. В. Козырицкий керте латтача участке болх беш, со а са новкъостий а лоархIабу шоай декхарех, бакъда керттера оаха лоархIар да хIаравар духхьал шийн деккараш, болх кхоачашбича кхычоа сагота воацаш а цаьIеш, участкерча хIара болхлочо декхараш кхоачашдарех дог лазаш хилар. Цох хьахул ерригача участка толам. Уллув латтача станока тIа болх бечун гIулакхаш дика дIадолхе цо а дог айду.

1973 шера завода парторганизаце кога а ваь КПСС членалла дIаийцар со. Цу гIулакхо кхы тIа а хьинар айдир, хIана аьлча, сох тешам а бенна, сийлахьча парте мугIарашка дIаэцар са вахаре боккха лоархIам бола хIама дар. Цунца цхьана кхы тIа а доккагIа декхараш хьалхашка оттадеш хIама я дар — коммунист, сога хьаттача, даим хьалхарча мугIарашка а масал гелаш а хила веза. Со цIаккха а гIийрта вац сайна кхоачашдулургдоаца декхараш тIаийде, бакъда сайна дулургдолчун дегI кхо а даь низаш юхаээадац. Шийна дулур, шай торонашка а хьежа хьадича, балха тIа аьттув хургба, аьнна хетт сона. ХIама хьале моге а ер сона де магац яхаш легкъаш бола нах бац аз бувцараш.

Иштта болх хьабеш бола тха участка токараш дика лоархIабир шоай декхарех [illegible] ча пятилетка кхоалагIча шера. Декабрь бутт чакхбала массехк ди эшаш массе а хьокхамех кхоачашйир план. Шин сменагIа болх беча тха участке къахьегаш ба коммунисташ а комсомольцаш а. Шовзткъеи итт гаргга коммунист — царех хIараваь завода къахьегама сий лакха лоаттадаре дизае дакъа юкъехьош ва. Цул совгIа, къонача болхлошта даим масал гойт цар. Царех наI белгалваккха безам ба са, из ва Некредин Михаил. Дуккхача хана дена болх беш хьановгIача цо цхьа бутт дIабахийтабац ше тIаийца декхар кхоачеш а тIехкхоачаш а ца деш, дуккха къонача болхлой хьехамча волаш дика болхлой яхебаьб цо. Бакъда, мелла ше толам баккхарах, дика хIама карагIдаларах цо ше из хьоадеш хезадац участкерча цхьан сага цо укхаза болх беча дуккхача шерашка. Деза-доаццхала хIама деш вац из, хIаьта даьр дуцаш оамал а яц. ДуккхагIча наьха цу тайпара оамал хилар ловра сона. боккъонца волча балха сага юкъ я из.

КIеанга бац тхоца задий кагирхой-комсомольцаш а. уж ткъаь итт гаргга саг ва. Токарь комсомолец Пицаев Назарбек участка дика дезалхо ва, болх дика бойя а цунна эхь хетац шийна ца ховр тIа а ваха моллагIча участкерча болхлочунга хатта, из шийла эIамагIдале а.

Токара болх мештаб аьлча, станок даим а ахестаи, цунна юхе хила везаш ба толамга кхача безам бале. Цунна юхе хилар а пайдана дац балха ханах биза пайда а эцаш къа ца хьеге, массехк минута а станока юхера дIаваьлча хьа ца еш юс цхьа деталь, тIаккха хIаране уж минуташ йоайойя хьа ца деш дисар хьаIов.

Балха толама лардех цаI да социалистически яхь дика вIаштIехьъяккхар. Из лелаю аьле хIаране социалистически декхараш тIаийдеш хилар пайдана дац бухсоцдаш дика лер юташ гIулакх цох хьа ца хилча. Со эла гIертар фуд аьлча, денна доши из дош кхоачаидеш хьадери шоайла барта хила деза. Иштта ца хилча цох пош а хилац, социалистически яхь духхьал формана лелаеш а хул.

Тха участка болх беча № 1 йолча цеха партбюрос социалистически яхь вIаштIехьъяккхара декхар тIадиллад сона. Эггара хьалха кхетаде деза социалистически яхь — из спортивни къовсамаш ца хилар, фухха даь а ше котвала гIертар укхаза ца доагIийга. Яхь лелаеш дIа-юха опыт енъа еза, новкъоста толамо дог гIозаха деза, цунца цхьана дакагIчунгара масал а эцаш цо санна болх бе, цунна тIаккхе хьажа веза. Иштта оттаде гIерт тхо социалистически яхь лелаир.

ДIахойодача хана болх машта бе лерхI оаха: тхоай торонаш мелий дика бертба, тIаккха бIарччача шера дергдар хIанз ала хала да.

Аргунски ТЭЦ-4 кIезига бац шоашта хьалхашка латташ дола декхараш массаза а цIена кхоачаш а деш, социалистически яхье хьалха латташ бола балха-дика производственникаш. Цар цIераш йоахача хана теплоэлектроцентрала кулгалхошта эггара хьалхарчарца цIи йоаких насосашта ремонт яра болча слесарий, коммунистически къахьегама ударникий Р. М. Умхановеи Х. Д. Хатаевеи. Цу цхьан моттиге цар къахьега тиъаь шиъ шу дизал. Шоай балхах тIехдиия кхеташ болча слесарий цхьа смена дIалхийтац норма 115—120 процент кхоачаш ца еш. Ший опыт дог раьза долаш дIа а йовзийташ итташ говзанчаш хьалкхебаьб цар укхаза къахьегаш болча шерашка.

Дукха совгIаташ тийнад шаккхе слесара цар доахаш дола къахьегама толамаш белгала а доахаш. ИтталагIча пятилетка ударник яха сийлен цIи а массехк «Социалистически яхье котваьнинар» яха сийлен знак еннай Х. Д. Хатаевна. ХIаьта ТЭЦ-4 болхлоша профессионал оалаш волча Р. М. Умханова наькха тIа лепаш я «Знак Почета» яха орден, Ленински юбилейни медаль, «СССР энергетика отличник» яха знак, массехк «Социалистически яхье котваьннар» яха сийлен знак.

Цу совгIаташа шоашкара дукхагIа дIадехилга кхетадеча слесараша хьинар айдена болаш дIадоладаьд пятилетка дикъагIа шу а.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) слесараш Р. Умхановеи Х. Хатаевеи.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ШОАЙ БАЛХАХ БАШ

«Назрановский» совхоза Наьсар-Кертерча ферме дIаховаьлча эггара хьалха бIарг гIаотт тIехьежаа лозунгашца сийрдаккха ягIача хьайбай корпуса. Цу чу кхоаб Iаьсий. Нув а хьекха лаьокхIа достам беча сапш, цIена я цун гонахье а дIачувоала моттиг а. Корпуса чиI хьаелнйтац молхаш теха тIоадаьча опилкашта когаш IотIа а хьекха боккъонца дезинфекци ца йича.

Iаьсашка хьожаш ба Костоева Хьаван Газгиреева ШариIати. Клеткаш а яь чура лаьрххIа кийчъаь я корпус. ХIара клетка чу ялх — берхI Iаса да кхоабаш. ПIаьхача кийшка къаьст-къаьста уйл силоси комбикорми, царна ах метр лакхагIа дахчан саьргех даьча эIара тIа — сийна йол. ХIара клетка чу аьшка турбех яьча кийшва цIена хий а латт мала безам бенача хана мала йиш йолаш. Декъача чах кIалхьарцар даьча улгеш тIа дийша укх даарахи маларахи диза дола тоаденна цIе Iаьсий. Царна кхы тIа фу эш хьожаш кIай халаташ а тIадийха лел Хьаван ШариIати.

ЦIеначев сийрдачев корпусе Iаьсашта тезаш долча доакъарах Iодена уллаш ихьамкха а хIама лаццар. Шоай уж Iаьсий хилча а кхы дикагIа хьажа йиш йоапаш селла дика Костоеваси Газгиреевасй царна гIулакх делга хьакьокхар тхона бIаргадайлача хозача сурто.

— Цхьа Iаса тIера даьналац акхар бехкагIа. ЭIеннгача берашка хьожаш санна дог лазаш тох Хьаваси ШариIатеи шоаш дIа мел тоха вулг. — Воах доккхал а деш совхоза керттерча зоотехника Дударов Батыра.

Дукха ха я цар цу ферме къахьега. Цхьан хана дояршаш хиппаб, массехк шу да Iаьсашка хьожаш болх бу. Хьайбаш леладеча докхий хIамаш карагIдуллаш къахьегарах Костоева Хьавайна Даьлено Къахьегама Цlеча Байракха орден еннай, кхы совгIаташ тийнад. Дуккхача сийлен грамоташцен премешцен белгалбаьккхаб Газгиреева ШариIата къахьегам а.

Укх Iаш деношка дийнахьеи буси 530 грамм доаза Iоттадеттадоалийт хIара шоаш кхоабача Iаьса. социалистически яхье хаддаза хьалхалатташ хьабоагIача болхлоша. Из планагIа хила доагIачул дикка дукхагIа да.

С. АУШЕВ.

ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

Къаьстта дика къахьегаш дIадоладаьд цхьайтталагIча пятилетка дикъагIа шу «Южэнерготеплоизоляция» яхача комбината Грозненски участка болхлоша. КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенеша дIадехараш кхоачаш а деш, дIадахача шера даьха толамаш дIачIоагI а деш къахьегаш ба уж. Цудукъа деррига техннко-экономически хьокхамий январь бетта план ханал [illegible] чакхдаьхай цар.

Эггара дикагIа толамаш доахаш, яхье хьалха латташ хьабоагIа изолировщикаш А. Акритиди, Н. Савченко, Т. Усманова, М. Улубаева, З. Макашева. Шоай торонашкен кхоачамашкен хьажа а хьежа изолировщикаша социалистически декхараш тIаийцад ГОЭЛРО яхача ленински плана 64 шу дузача дента, 22 декабрга, кхачаденна шера план кхоачайъе.

Х. СУРУДЖАНЦ.
«Грозэнерго» оператор.

●

ДIадахача шера даьха къахьегама толамаш укх шера кхы тIа а лакхдара тIехьа деррига шоай низаш оарцагIа а даьха, хьинаре къахьегаш ба Грозненски швейни производственни объединене цхьоалагIча филиала хIамаш тегараш. Цудукъа январь бетта план дикка тIехкхоачашъеш хьабоагIа уж. Укх бетта хьалхарча шин декада хлапагIа лаьрхIачул совгIа цар арахийцай цхьа эзар совгIа сома мах а нормативно-хIама продукци.

Белгалбаьккха дика къа а хьегаш, хIанзденна пятилетка дикъ шерен ах шерен задамеш кхоачашъяьй филиала цхьаболча болхлоша. Царех ба хIамаш тега мотористкаш, коммунистически къахьегама ударникаш А. Плотникова, З. Яхьяева, Г. Кривцова, К. Тутикханова, Л. Худякова, кхыбараш.

В. ДОТМАРЗИЕВ.

Доал дарга хьежжа...

Минеральни органически удобренеш дацца латта хьаьвдаре, эйбь ахара, кхы тайпа балхаш даь юртбоахама культураш дIас кхаш кийчдара боккха тергам тIабохийт хIара шера Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза къахьегамхоша. Цудукъа моллагIча хаоттама хьалашка дика хьувкъам чубакь цар. Соахка, масала, догIаш кIезига делхаш дукхагIволче хана екъа лаьтта йоалаше а хIара гектара тIара 30,4 центнер ка бола ялат чудера цу боахама кхаш леладераша. ЛийрхIачул дукхагIа чуйнар кхйола культураш а. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтар пачхьалкхенга ялат, кхартолаш, сом бохкара социалистически декхараш тIехкхоачашде.

Боккха тергам тIабахийта чакхдоах хIанз, укх шера чуэпартболча хьувкъама дика лард йоллар духьа ду балхаш а. Лаьтта хьаьвдара республике кхайкаьча юкъа кхашка ма могта дукхагIа органически, минеральни удобренеш яхкара къаьстта йоахко ю. Органически яраш дIаккхахьара, коллективни подрядагIа болх бергболаш, лаьрххIа механизированни отрад вIашагIъеллай цу боахаме.

— Укх шера кхашка 10 эзар тонн органически удобренеш дIаяхьа езаш ба тха отряда механизатораш, — йоах цун начальника Кусмачев Павел Александровича. — Цхьабакъда, цунах а кхоачамбаь Iергдац. Тхоай торонашца в хьежа лаьрхIад 12 эзар тонн удобрени дIаяхьа. Дагалаьцар кхоачашде тха коллектива карагIдарехилара шеко яц. ХIана аьлча, шоайла барт болаш, къахьегама тIера нах ба тха отрядера бараш.

Дика вIаштIехьдаьхад отряда балха хьалаш. Iалашъяьй из ниэ болча техникаца. ХIанзале 5600 тонн гаргга органически удобрени дIайиньай цу отрядо кхашка. Дийнахьа юкъера лаьрхIача 500 тонн дIаяьу. Механизатораштa юкъе яржача социалистически яхье хьалха Лосев Николайи Оздоев Маьхьмади ва. Балха норма юкъера лаьрхIача 180—200 процент кхоачаш ца еш дийн дIадахийтац цар. Хьоккамашка дилача царел дукха тIехьа ца бусаш овсаре болх бу Каршаков Владимира, Шевляков Василе, Кулаков Владимира, кхычар.

— Болх кхы а сехьгIа бергбар цхьанца тхоах тийша доацача кхоачамбоапарашa вовкъарло ца йоре, — йоах Кусмачева. — ГIулакх вашттад аьлча, кхашка дилла кхо ширдаьнна ца хилча хьувкъам алсамбакихара ло башха новкъостал дац. Цу тайпара кхо кердачунца, кхобиъ бутт хьалха хьайбай помещенешка арадаьккхачунца вIашагIъдаь да фермашка. Цудукъа ширдаьнар кердачох хьакъоастамеш дукха ха йоаю механизатораша. Цул совгIа, цхьайолча фермашка органически удобренена юкъе етта кирпичкаш, тIой, аьшка саьргаш нийслу. ХIаьта цар каст-каста йоахо ихай тIа гIолла кхо дIа-хьа кхувсаш йола установкаш.

Района «Сельхозхимия» объединене начальник Овчаров Виктор Иванович волча механизированни отряда коллектива сомий бешамашка, ялата хьажкIаш кхеергйолча кхашка дIаккхуьь органически удобрени. хIаьта бIаьстан балхаш дIадоладалехьа планагIа 7 эзар тонн дIаяхьа езаш я.

Дика къахьег цу отрядо. Колхоза яр санна коллективни подрядагIа болх беш я из а. Цунна юкъебоагIачарех цхьаккха саг вац балха норма кхоачаш ца еш. Къаьстта дика къахьег механизатораша Потапов Алексея, Ловцов Владимира, Кочерюк Григоресс, Молданов Виктора. ДийнахЬа кIезигагIа яле ши норма ю перех хIаране.

Лаьтта мел дика хьаьнду хьожаш колхоза керттерча агронома Попова Александра Васильевнас кулгалду комиссе я. Шинна отрядо хIапэаица баьча балха раьза я Попова а комиссе юкъебоагIа кхаш леладеча бригадай бригадираш а.

2300 гектара тIа гуракьа юз культураш я цу боахаме кхеш. Агротехнико дIадехача тайпара аьлча, хIара гектара тIа юкъера лаьрхIача йиъ-йиъ центнер кхоачийташ минеральни удобренеш тайса хьаьидаьча латта, лурчогIа хинначул дийтта ди хьалха дIакийна дегIадаькха цар эIргаш низ болаш да. ХIаьта а йоачаш кIезига хиларах цхьайолча моттигашка эсала я уж культураш. Цудукъа укх деношка шозлагIа подкормка е йолаяьй царна. Юртбоахама культураштa эшача лаьттанцара тIоадала боарам лакхбеш йола ажипачин удобрени дукхагIа кхоачийт кхашка. Март бутт болалуш кхозлагIа подкормка ергья. Из гIулакх толаме чакхдаккхара тоъал удобренеш я колхозе.

М. ХАМАТХАНОВ.

4 марта — СССР Лакхехьарча

Совете харжамаш

ХАЛКЪА ВИКАЛАШ

Нохч-ГIалгIайчене дIахохьош да СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ уттабелга.

Селхан хоржамашта хьалхарча собране гулбеннабар «Автоспецоборудование» завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIуллакхера нах. Собрания хьайийллар профкома члено, шлифовальщика А. М. Кравеца.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча завода инженер-конструктора Т. И. Гусевас предложени елар СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа вовзаш вола советски йоазонхо Михалков Сергей Владимирович кандидат оттаве.

С. В. Михалков ваьв 1913 шера. Из литературе болх бе волавенная 1928 шера. С. В. Михалков ва Социалистически Къахьегама Турпал, Ленински, Пачхьалкхен премей лауреат, РСФСР йоазонхой Союза правлене председатель.

Собране къамаьл даьча слесарь-сборщика В. В. Горислависнес, слесарь - электромонтажника А. М. Луганснес, инженер - технолога А. В. Гусева белгалдаьккхар С. В. Михалков вевза халкъа депутат хургхилар.

Гулбеннараша цхьан дагара а болаш лаьрхIар: № 666 йолча Ленински хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа РСФСР йоазонхой Союза правлене председатель **Михалков Сергей Владимирович** кандидат оттаве.

Цун кандидатура оттаеш собрани хилар Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен университете. Цига из кандидатура хьаллоацаш къамаьлаш дир университета советски литература кафедра заведующе Н. О. Осипова, ассистента В. И. Хазана, исторически факультета студента М. Бейбузарова.

Иштта собрани хилар М. Ю. Лермонтова цIерагIча драмтеатре а.

Сунженски района XIX партсъезда цIерагIча колхоза къахьегамхой хоржамашта хьалхара собрани хьайийллар профкома председатела С. И. Дыбцева.

ТIаккха доша дийхача ферма заведующе М. У. Ажигова предложени елар СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа Iаьсий леладу Н. М. Чеботаева кандидат оттае.

Н. М. Чеботаева яьй 1961 шера, къахьега йолаеннай 1978 шера. Из белгалъяьннай болх безарца, нахаца Iимерза хиларца. Нина Михайловна я НГIАССР Лакхехьарча Совета депутат, КПСС Сунженски района член, ВЛКСМ района бюро член.

Собране къамаьл даьча колхозахоша А. А. Горохова, Н. А. Хирьяновас, кхычар а хьаллаьцар М. У. Ажигова предложени, дукха дIайиха дешаш аьлар Н. М. Чеботаевайх. Собране дакъа лаьцараша цхьа барт болаш тIаийцар соцам: № 673 йолча Ачхой - Мартановски хоржамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа XIX партсъезда цIерагIча колхоза Iаьсий леладер **Чеботаева Нина Михайловна** кандидат оттае.

Иштта цун кандидатура оттаеш собрани хилар Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозе.

МАССАНЕ А ЦХЬА БАРТ БОЛАШ

Республике цIахохьош я хоржамашта хьалхара окружной совещанеш.

Селхан Урус-Мартанерча культура ЦIагIа чакхъяьлар № 677 йолча Урус-Мартановски хоржамий округе чуйоагIача къахьегама коллективай, партийни, профсоюзни организацей совещани. Из хьайийллар парте района хьалхарча секретара А. Д. Кагерманова. ТIаккха къамаьлаш ду депутаталла харжа оттаьча кандидата доверенни болча наха.

Иштта, Мичурина цIерагIча совхоза № 1 йолча МТФ бригадира Г. М. Батукаева, Веденски района Орджоникидзе цIерагIча колхоза парткома секретара Ш. Д. Мажиева хоам бир шоай коллективаша СССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа Мичурина цIерагIча совхоза доярка Бaгуева Зайдат Сажаевна оттаьлга. ТIаккха цун кандидатура хьаллоацаш къамаьлаш дир Урус-Мартанерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархочо Е. Б. Ростенкас, «Горец» совхоза профкома председатела Л. Н. Мездиева, кхычар.

Совещане дакъа лоацараша **Багуева Зайдат Сажаевна** СССР Лакхехьарча Советий Къамий Совета депутаталла харжа кандидаталла оттаьь хилара предложени хьал а лаьца, цунгара цу округе гIолла ше харжийта пурам дийхар.

* * *

Иштта, хоржамашта хьалхара совещани хилар г. Грозне Крупская цIерагIча культура Двореце а. Цига къамаьлаш даьча депутаталла харжа оттаваьча кандидатий доверенни болча наха вагонни депо инженера Т. В. Писаковас, электромеханически завода токара В. И. Бирюкова, № 2 йолча горбольница лабораторе заведующе К. Н. Коваацкаяс хоам бир шоаш СССР Лакхехьарча Совета Къамий Совета депутаталла харжа КПСС ЦК машиностроене Отдела заведующи Фролов Василий Семенович кандидаталла оттаврах.

ТIаккха маькка комбината болхлочо М.-А. Мислоуровас, Октябрьски УТТ инженера Т. Ф. Каримова, кхычар В. С. Фролова кандидатура хьаллоацилга дийхар гулбеннарашка.

Массаза цхьан дагара а волаш, совещане хинначар цун кандидатура хьал а лаьцар, хIаьта **Фролов Василий Семеновичагара** № 670 йолча Октябрьски хоржамий округе гIолла ше харжийта пурам а дийхар.

* * *

Цу тайпара окружной совещани хилар г. Назране а. Гулбеннарашка шоаш № 674 йолча Назрановски хоржамий округе гIолла депутаталла харжа Малгобекски УБР оператор-коллектор М. Э. Саутиева кандидат оттаьь хиларах хоам баьча доверении болча трикотажни фабрика шеяс Л. Б. Нальгиевас, «Ачалуки» совхоза вокхагIволча зоотехника А. М. Аушева, кхычар цун кандидатура хьаллацар дийхар.

Совещане иштта къамаьлаш дир ВЛКСМ Назрановски района шоллагIча секретара А. А. Гойгова, СГПТУ-14 директора Ю. Н. Аралиева, Назрановски совхоз-техникума отделене заведующе С. И. Чичеровас. Цар массане башха-дика къахьегамхой хьинаре общественницей санна белгалйоахар шоаш депутаталла харжа кандидаталла оттаяр.

Окружной совещане дакъа лоацаш хинначар кандидаталла оттаяр хьал а лоацаш, **Саутиева Абдалгире Маремагара** цу округе гIолла ше харжийта оттаяра баллотироваться де пурам дийхар.

СОВГIАТАШ ДIАДЕННАД

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Х. Х. Бокова торжественни хьале СССР орденаши медалаши дIаелар Ерригсоюзни социалистически яхье толамаш даларах 1982—1983 шерашка Iай дулх, шура, хьайбашкара йоала кхыйола продукташ дукхагIа яхара планаши тIаийца декхараши кхоачашдеча хьинаре къахьегарах республика хьайбай боахаме хьалхалаттараштa.

Къахьегама Цlеча Байракха ордена елар Надтеречни района «Кругловский» комсий совхоза дояркана М. Л. Сентябрпевнана, Сунженски района XX партсъезда цIерагIча колхоза доярканa З. М. Трикозовнана, «Халкъий доттагIала» орден елар Ведана района Орджоникидзе цIерагIча колхоза телятницана З. Дакашевнана. СовгIаташ деннараштa юкъе ва «Назрановский» совхоза скотник В. М. Оздоев, Наурски района «Победа» комсий совхоза парткома секретарь И. Г. Елагин, «Гудермесский» совхоза свинарка А. В. Бойко, кхыбараш.

Нов. Х. Х. Бокова цаькъала бийцар совгIаташ деннараш, цхьайтталагIча пятилетка дикъагIа шера а бIарччача цхьайтталагIча пятилетка а заданеши социалистически декхараши кхоачашдеча нерда толамаш дахар ловш ловца а баькхар.

Пачхьалкхен совгIаташ дIалуча хилар парте обкома шоллагIа секретарь Д. Г. Завгаев, республика министрий Совета председатела хьалхара заместитель, республикански агропромышленни объединене председатель С. Н. Кожуховский, Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. Я. Правенький.

ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

БАЛХАШ ДАРЖАШ ЛАТТ

Хоржамашта кийчо яра накъадолхаш шерра организаторсийн агитационно-массови болх бьржаб Наьсарен районе. ЙоагI-йоагIача вIашагIъедиай хоржамий участкаш, агитпункташ. Районе болх беш я хIанз 27 агитпункт.

Болх хьадлача лостамагIа вIаштIехьбаикхар духьа агитпунктий заведующеща, хоржамий участкай председателаща, юххьанцарча партийни организацей секретараща царте райкоме инструктивни совещанеш хьй, яхащ дув райкома инструктора Хаутиев Зелимхана. Царгара хьадийхар хоржамашта хетабаь бу болх из IалаьматеI бокхи доархIам болаш хилар терхал а деш КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума, СССР Лаккехьарча Совета сессе решенешкара хьадоагIача хьалхашна латтача хьалдача гIулакхаща айхха дувзийта, нунца дувзаленна наьха политически къахьегамех хьинар дикка совдовхаргдола, къахьегама коллективаща кхы а доккхагIа дола денлараш, встречни планаш тIадаргйола хьалаш хьадеш из хулага Iалащдар. Совхозий, предприятей, парторганизацей новкъосталца хоржамий участкаш йоагIаш йолча гойтара агитаци а вай система демократизмах, хоржамаш дара йолча къаьхьегамхой бокъонех дувца политически литература Iалащдаьд.

Хоржамий участкай комиссеш хIанз бахача наьха списокаш цIьарчое оттаь яьнай ала йиш йолаш да. ХIаьта агитпунктаща, нах бахача кварталашка болх бе йоласнай агитколлективаш. Цу хьанъехьара массово-политически болх хIанз тIа-тIа шерагIа баржаш латт районе. Иштта, районни культура ЦIагIа я комиссе председатель А. С. Хатагов вола № 11 йола хоржамий участок а. Укхаза районе, быткомбината, типографе, иштта кхыча учрежденейи организацейи агитколлективаша агитпуните а нах бахача а лекцеш, беседаш елга дIадоладаьд. Шоай агитпуните нах безаме хетеш чуухаргболаш мел вишачунца из Iалашдаьй. Цу балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш ба агитаторош

Иштта, белгалбаккха могаргболаш ба Пхьилекъонгий-Юртарча № 4 йолча хоржамий участкерча Хамхоев Исроапал керте латтача а СуркотIарча № 25 йолча хоржамий участкерча Аушев Беслан керте латтача а агитпунктай болх а.

Депутаталла харжа белгалбаьча кандидаташта регистраци чакхъьалча наха шерра цар биографи дIайовзийта, царна тIехьа кхаж тесса уж тIаьхьаа болалургба укхаза.

С. ШАБИЕВ.

Грозненски химико-технологически техникуме болх беш я агитпункт. Укхаза иштта йолаш я СССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара йола участок. Ший болх хьалхxе оттаьча планагIа лелабу укхазарча агитколлективо. Из гIулакх дIахьоча базовни парторганизацей секретараща цхьана заседанеш, агитаторащцен политинформаторащцен семинараш чакхъяьлай.

Агитатораша, политинформатораша шоай участкаша беча балхах льца каст-каста цар отчеташка ледувгI. Безаме вIашагIкхетт харжархой къаьстта духьашха кхаж тоссаргболча къона харжархошта дьархIа еча мероприятешка. Иштта уж болча хьоашагIа балха хинваб шоай нагирхой боламех дувцаш хинна болгарски дешархой, поэташ Р. Ахматова, М. Сулаев, кхыбараш. Иштта кхыдола вIашагIкхетараш а де лерхI укхаза.

Агитколлективa балха боагIа лостам телаш я цун заведующа Петрова Валентина Яковлевна (сурта тIа аьттехьара яр), вожаш — агитатораш А. Синор, Т. Данилова, В. Самойлов, Л. Маркина.

И. ПЛИЕВА сурт.

Кхарарча хана Назрановски районни культура ЦIен болхлоша, агитколлективa дукхагIа тержам тIабоккхйташ дар да мехка Лакхехьарча Советe хоржамаш долча юкъа харжархошта гIулакх дар а цар хьашташ кхоачашдар а. Къаьстта а лоархIаме а дакъа лоац культура ЦIен методисташ, художникаша районера агитпункташ кийчъеча. Масала, методисташ болча Могушкова Розас, Богатырева Фатимас, художника Бекиев Бек-Хава кийчъьай дIакхухьа пхь стенд. Уж накъайоал агитпунктера стендаш миштa кийчъе еза дIагойташ гIо-новкъостал деча. Цул соагIа, цар гIо ду агитпункташка, кхьйола гойтара агитаци еча дакъе. Цу тайпара гIо даьд тха болхлоша Назранерча АТП, АМООС-ра, Наьсар-Кертерча

ХАРЖАРХОШТА ГIУЛАКХ ДЕШ

школера, тха культура ЦIагIара агитпункташ кийчъеш.

ХIаьта шоай болх дика дIахьош ба тха агитколлективa юкъера самодеятельни артисташ. Лакхе белгалъяьхача а кхыча а агитпунктащка харжархошта концерташ уттадаьд агитколлективо. Цу концерташта а вIоаргта чулоацам бола художественни номераш: илленаш, стихаш, композицеш юкъейоалаь, цар кхайкаю вай мехкарча наьха патриотически а интернациональни а уйла.

Наха бевабале тIаьц самодеятельни артисташ Цечоева Хьава, Къуабаседа-ХIарийчен культура заслуженни болхло Евлоева Рая, кхыбараш.

Харжархой цхьацадолча хаттарашта жопаш дала кийча хул тха автоклубай заведующеш Верхиева Галина, Даейтов Къурейш.

Хоржамий кампани йолча хана ма хулла хьинар йиаь болх бе доаш деннад берригача тха культура ЦIен болхлоша.

А. ЮОРТОЕВ, Назрановски районни культура ЦIен директор.

Агитатораша дувц

СССР Лакхехьарча Советe хоржамаш дара хьинаре къахьегаш, толамаш доахаш накъайода «Грознефтегаз» управлене коммунистически къахьегама коллектив.

Цехашка, участкашка, бригадашка политинформаторашен агитаторашен харжархошта дувц СССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча положенех, КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) Пленума решенех, СССР Лакхехьарча Совета сесса материалех.

Бокхача тержамца лайнгIар № 1 йолча цеха болхлоша шоай политинформаторга Валанц Александрга СергеевичагIа. Цо дийцар социалистически демократи дегIаакарах, капиталистически мехкашка къахьегамхой бокъо IотеIаеш, ахкаш хилараx. Дикa къамаьл хоттадалар гулбекнерий. В. Важинова, В. Малинес доккха а деш дувцар Советски Конституцех, вай Даьхевах.

«Вай массане патриотически денхар да хIара ден болха задаки дерттIа кхоачашъяр, — аьлар агитатора Черникова Мария Федоровнас, нахаца, уж бахача мотиге, къамаьл деш, — дикагIа къа ма хьег вай дикагIа дахаргда, вай мохи чIоагIагIа хургба.

ЛоархIаме болх беш ба управленера коммунисташ, политинформатораш, агитатораш, уж массо хана наха юкъе ба. Цар дика дIахьетабу белалой КПСС политикех, советски хоржамий системах, тIаьхьех денгара-денга шоай балха тIа толамаш дала.

Управлене коллективо хьинаре дIадоладаьд кхарара шу. Январь бетта планал согIа 3 миллион кубометр газ янкха лаьрхIад болхлоша, иштта из карагIдаргхиларах дог тийша ба уж.

А. ТИЩЕНКО.

ВорхIазлагIа хержача Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета бархIлагIа сесси

1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен планах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

З А К О Н

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Советo соцам бу:

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советo оттаь 1984 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен план Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Планово-бюджетни доакъойи комиссей поправкаш терхал а еш могае.

Статья 2. 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен плана (Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета чубоагIача бoахама) ер хIийлен тIара хоржамаш чIоагIде:

	[illegible]	[illegible]	[illegible]
Промышленноста товарни продукци	млн. сом	96,71	4,4
цу дакъе: моттигерча промышленноста министерство	» — »	45,3	5,2
кхачан промышленноста министерство	» — »	35,46	4,8
«Чеченингушстройматериалы» объединени	» — »	15,95	1,1
Паччахьалкхен капитальни вложенеш	» — »	20,13	7,0
цу дакъе: производственни гIишлош	» — »	1,46	—
производственни йоаца гIишлош	» — »	18,67	4,0
Къахьегама оасарле: промышленносте	» — »	—	3,2
гIишлош еча	» — »	—	2,0
Общественни кхачан оборот а чулоацаш йолча паччахьалкхен кооперативни торговле розничнии товарооборот	» — »	840,0	0,5
Бахача наха деча бытовой гIулакхий боарам	» — »	27,87	12,5
Паччахьалкхен бюджета чубоагIача деша даха а йоацача берий учрежденешкара берий дукхал	эзар саг	20,5	3,9
Юкъерча образоване школашкарча берий дукхал	» — »	242,2	0,4
Профессионально-технически дешара заведенешка арахеца квалифицированни болхлой	» — »	9,02	3,6
Больницашкарча меттей дукхал	эзар меттиг.	12,7	3,2

Финансироване ерригача источникай чотагIа 1984 шера хьалдолда Нохч-ГIалгIай АССР юкъара майда 242,0 эзар квадратни метр а йолаш дола наха чубаха цIенош, цу дакъе жилищни кооперацe чотагIа — 24,6 эзар квадратни метр.

Статья 3. 1984 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъеча хана КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски декабрьски (1983 ш.) Пленумий решенеш кулгале а лувцаш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советo чакхдоахаьда республика халкъа боахама доакъошка йолаш йолча ерригача чурча резервах максимально пайда эцара, Iилманен техникани карагIдийна эгтара мердагIа дараш чудахьар сиxдаре, хIанан кхом бар кхы а чIоагIдаре, социалистически лиь йоардаре, республика халкъа боахама ерригача звеньяшка паччахьалкхен, плановоi, къахьегама дисциплина лакхйяра хIийлен тIа общественни производствена интенсификаци яран эффективность лакхъяран тIадерзадаь гIулакхаш, нагахьа санна из де йолаш моттиг нийслой плановоi заданеш нийс а еш.

Статья 4. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадуллалда 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен плана хьанъехьарча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Планово-бюджетни доакъойи комиссеша яьча предложенешкаи замечанешкаи хьажаре цар дакъехьа йоагIаш йола решенеш тIаоаре.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советo Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советa Президиума секретарь Н. ПРАЙЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шу, 16 январь.

1983 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъярах бола

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета

С О Ц А М

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Советo соцам бу:

1. 1983 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъярах йола Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета доклад тержаме эца.

2. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадуллалда республика Лакхехьарча Совета Планово-бюджетни доакъойи комиссей предложенешка, хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета заседанешка 1983 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР экономически социальни дегIаахара Паччахьалкхен план кхоачашъяра дешa хьагъахьа яьча предложенешкаи замечанешкаи хьовзалга а иштта керте XXVI съезда, КПСС ЦК ноябрьски (1982 ш.), июньски декабрьски (1983 ш.) Пленумий решенеш кулгале а лувцаш, 1984 шера йола плановоi заданеш толаме кхоачашъяра тIадерзадаь гIулакхаш чакхдоахийта.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советo Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советa Президиума секретарь Н. ПРАЙЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шу, 16 январь.

1982 шера Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет чIоагIъярах бола

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета

С О Ц А М

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Советo соцам бу:

1982 шерара Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджет доходашта 201609 эзар сом сумма йолаш расходашта 190854 эзар сом сумма йолаш, расходел доходаш 10755 эзар сом тIех а йолаш, кхоачашъярах йола отчет чIоагIъе.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советa Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советa Президиума секретарь Н. ПРАЙЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шу, 16 январь.

1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Паччахьалкхен бюджетах дола

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА

З А К О Н

Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Советo соцам бу:

Статья 1. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советa оттаь доходаши расходаши 177445 эзар сом дола 1984 шера йола Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет чIоагIъе.

Статья 2. 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете 139580 эзар сом ерригa йолаш оттае паччахьалкхен а кооперативни а предприятешкарен организацешкарен йоагIа доходаш — оборота тIара налог, пайда тIара ю отчисленеш, производственни кертерча фондаши оборотни средстваши тIара, пайдах царгIата юкедисар, дохода тIара йоагIа налог, социалистически боахамгара кхоача кхыйола доходаш.

Статья 3. Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете оттае ерригa 32683,9 эзар сом дола халкъа боахама промышленность, юрта боахам, жилищно-коммунальни боахам, халкъа боахама кхы доакъош дIахо дегIадоаладара финансировани яра лаьрхIа расходаш.

Статья 4. 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете оттае социальни гIулакхашта — берригенна дешача школашта, юкъерча лаьрхIача дешаре заведенешта, Iилма-техкани учрежденешта, библиотекашта, клубашта, театрашта, кепайоазома, просвещенеи культураи кхыча гIулакхашта: больницашта, берий яслешта, санатореашта, унахцIено дораран физкультураи кхыча учрежденешта, пенсешта пособешта — лаьрхIа 133412 эзар сом дола ерригa ассигнованеш.

Статья 5. 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете оттае паччахьалкхен Iаьдала органаши паччахьалкхен управленеи лаьрхIа 4037,6 эзар сом дола ерригa ассигнованеш.

Статья 6. ЧIоагIъе 1984 шера йола доходийи расходийи юкъара сумма 88939,77 эзар сома хIаьта 1985 шера 1 январе тIакхоачаш юхеоса оборотни кассови наличность 2250 эзар сома дола Нохч-ГIалгIай АССР республикански бюджет.

Статья 7. Доходийи расходийи юкъара сумма 128830,2 эзар сом, хIаьта 1984 шу чакхдоалаш цу бюджетий юкъара наличность 4150 эзар сом долаш оттае районийи городийи 1984 шера бюджет, цу дакъе:

Районаши городанаши	1984 шера бола доходи расходи юкъара сумма (эзар сом)	1985 шера 1 январе яла оборотни кассови наличность
Ачхой-Мартановски район	4596	160
Ведански район	4755	150
Грозненски район	7227	280
Надтеречни район	3979	140
Назрановски район	7779	200
Наурски район	5891	200
Ножай-Юртовски район	5968	200
Советски район	2638	130
Сунженски район	7306	280
Урус-Мартановски район	6641	300
Шалински район	10913	400
Шелковской район	5105	300
гор. Грозный	43728	1250
гор. Гудермес	7169	200
гор. Малгобек	3740	200

Оттае 1984 шера районийи городийи бюджеташка потребительски кооперацей товарооборотага хьежаь, цул соагIа ухх суммехи процентехи оборота тIара налог кхоачийта:

	Эзар сом	Процентех
Ачхой-Мартановски район	3031	17,1
Веденски район	3781	37,4
Грозненски район	2628	9,1
Надтеречни район	2198	19,2
Назрановски район	4040	17,2
Наурски район	3062	7,4
Ножай-Юртовски район	4382	35,0
Советски район	1804	31,6
Сунженски район	3117	8,9
Урус-Мартановски район	4236	18,1
Шалински район	4913	11,7
гор. Гудермес	1284	7,9
гор. Малгобек	2637	33,1
Дерригa	40926	

Статья 8. ЧIоагIде 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР районийи городийи бюджеташка отчисленеш еха:

а) бахача наха телача подоходни налогаи оборота тIарча налогаи укх боарамe:

Районаши городанаши	Отчисление процент: бахача наха телача подоходни налога тIара	оборота тIара налога
Ачхой-Мартановски район	100	40
Веденски район	100	40
Грозненски район	100	40
Надтеречни район	100	40
Назрановски район	100	40
Наурски район	100	40
Ножай-Юртовски район	100	40
Советски район	100	40
Сунженски район	100	40
Урус-Мартановски район	100	40
Шалински район	100	40
Шелковской район	96	6,8
гор. Грозный	27,8	13,9
гор. Гудермес	100	40
гор. Малгобек	100	40

б) кооперативни предприятешкарен общественни организацей боахама организацешкарен йоагIача подоходни налогах, колхозашкара йоагIача подоходни налогах, юрта боахама налогах, кхула доходах, сиг йоалаяна а махьре бахаяна а болча, цхьайча, вIенига деваi болча СССР гражданашкара йоагIача налогах, 1984 шерарча ахчан-хIамай лотереех 100 процента боараме;

в) 1984 шера дIадийсъеча Паччахьалкхен чурча кхаж боагIача заемах 50 процента боараме;

г) 1984 шера кооперативни общественни организацеша боахамашта шоай лоIаме еча страховане, транспорте пассажирашта еча а кхыча тайпарча а йиша ярйоалача страхованех 20 процента боараме, хIаьта бахача наха шоай боахама страховани яь хьачутолачох 50 процента боараме.

ЧIоагIде 1984 шера Нохч-ГIалгIай АССР республикански бюджете РСФСР «Госкомнефтепродукта» Грозненски управлене телача налога контингента тIара 13,1 процента «Чеченингушвино» яхача производственно-совхозни объединене Грозненски винно-коньячни комбинато телача 100,0 процента.

Статья 9. Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета тIадуллалда 1984 шера йолча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджете хьанъехьарча Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Планово-бюджетни доакъойи комиссей заклюненеца чулоацача предложенешкаи замечанешкаи хIаьта иштта Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета заседане депутаташа яьча предложенашцеи замечанешцеи хьожалга а цар хьагъахьа де дезаш дола гIулакхаш де а.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советo Президиума председатель Х. ВОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советa Президиума секретарь Н. ПРАЙЕНЬКИН.

г. Грозный, 1984 шу, 16 январь.

БIУБЕННА КЪАХЬЕГ ЦХЬАЙТТАЛАГIЧА ПЯТИЛЕТКЕ

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР 1983 ШЕРА ЭКОНОМИЧЕСКИ СОЦИАЛЬНИИ ДЕГIААХАРА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН ПЛАН КХОАЧАШЪЯРА ИТОГАШ

КПСС XXVI съезди цул тIехьагIа хиначь КПСС ЦК Пленумийн решенеш хьачам а еш, Нохч - ГIалгIай АССР къахьегамхоша 1983 шу хьинара къахьегам чакх а дьакхар, республика экономически социальнии дегIаххувлача керда толамаш а дьахар.

Халкъа боахама дукхача доакъошка сихагIа дегIанхар юкъара производство, тоьллелар экономически хьанхамаш, тIеххоачамбир цхьайтталагIча пятилетки кхоалагIча шера цаамовн задании.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1983 шера продукци мальхала лекхара план 100,8 процент кхоачашдьай, цу дакъе Нохч - ГIалгIай АССР Министрай Совета чуйоагIача промышленносто — 103,3 процент.

Промышленноста доакъошка продукци хьаяр 1982 шера хиначул дегIаденад укх боарамагIа:

машинашъяра металлообработкаи	— 5,5 процент
хьунеи хьу чанхъяхарен промышленность	— 5,5 процент
гIишлон материалий промышленность	— 12,3 процент
яйга промышленность	— 7,2 процент
кхачан промышленность	— 7,5 процент
хьоар-ишк лекхарен комбикормови промышленность	— 4,9 процент

Объединенешкеи [illegible] продукци мальхала лекхара плани кхоачашъяра из хьаяр дегIахара хьахьокх укх даьнеша:

	1983 шера план кхоачашдар, процентехь	1983 шу 1982 шарца [illegible] процентехь
«Грознефтеоргсинтез» производственни объединени	99,0	95
Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединени	102	93
Грозненски ремонтно-механически завод	101	106
Карабулакски химический реагентий завод	100,4	105
«Севкавнефтегазпереработка» производственни объединени	106	93
Грозненски «Нефтехимзапчасть» завод	100,4	102
«Красный молот» завод	100,3	104
СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» яхача производственни объединене	103	108
«Промавтоматика» НПО опытни завод	106	113
«Пищемаш» завод	100,9	111
ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» завод	100,3	114
«Трансмаш» завод	100,2	106
Электромеханически завод	103	107
Гудермесски «Мединструмент» завод	101	111
Биохимически завод	101	125
«Грозэнерго» районни энергетически управлени	101	97
Нохч - ГIалгIай «Терек» яха мебельно - хьун хIамаш ю производственни объединени	101	107
«Союзавтоматстром» ВНПО опытно-экспериментальни завод	102	100,1
Цементни завод	108	130
Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене Грозненски аьшкабетона конструкцей завод	105	110
«Чечингсельстрой» треста Грозненски аьшкабетона конструкцей завод	103	111
«Аргунводпром» объединени	92	108
«Чеченингушводстрой» гIишлон управлене Аргунски аьшкабетона изделий завод	109	102
Хьун боахама министерство	103	104
«Автоспецоборудование» яха опытно-экспериментальни завод	106	108
Назрановски трикотажни фабрика	103	114
Швейни производственни объединени	100,6	104
Грозненски кога гIирс бу фабрика	106	107
Грозненски кондитерски фабрика	103	104
«Чечингушплодоовощхоз» производственни объединени	100,9	101,4
Шурий промышленноста производственни объединени	106	104
Дулха комбинат	102	113
«Чечингушвино» производственни объединене	100,0	107
Ялата продуктай Нохч-ГIалгIай [illegible] управлени	107	105
Грозненски экспериментально-механически завод	96	93
«Чеченингушстройматериалы» производственни объединене	105	107
Кхачан промышленноста министерство	104	110
Моттигерча промышленноста министерство	103	110

Юкъара производство дегIаккхувлара, эффективность лакха а еш, беррагIча балха дикал тоаяра балхаш дьад производственни объединенешкей промышленни предприятешкей.

Промышленни продукце кертера тайпаш хьаяр хьахьокх укх даьнеша:

	1983 ш. [illegible]	1983 шу 1982 шарца [illegible]
Электроэнерги — млн. киловатт-сахьат	2735	96
Газ — млн. кубически метр	2266	95
Мехкдаьттаапаратура — млн. сом	10,8	98
Насосаш	716	94
Скважинаш караерзаю цементировочни агрегаташ	799	107
Хина тIоахаш лелхийта агрегаташ	121	78
Тракторни прицепаш — эзар	14,1	106
Макхаш — эзар	650	124
Трансформаторни подстанцеш	1556	100,4
Электрофотографически аппараташ	2333	102
Механизированни гIишлон-монтажни инструмент — эзар	262	107
Кирпишк (колхозаша ярь йоалаш) — млн.	167,9	107
КIир — эзар тонн	89,9	103
Гипс (алебастр) — эзар тонн	10,0	98
ВIашагIхетта аьшкабетона конструкцеши изделеши — эзар кубически метр	209	109
Цемент — эзар тонн	489	135
Хьу хьаарзар (колхозаша кийчъяр йоацаш — эзар куб. метр	85,8	120
цу дакъе:		
Херх хьокха хьу — эзар куб. метр	57,2	128
Арданх (колхозаша яьккхар йоацаш) — эзар куб. метр	34,8	95
Фаттан хьекха фанера — млн. кв. метр	6,9	136
ТIехаhахьа духаду пазата баракъаш — эзар	454	118
Чухьанахьа дукаду пазата баракъаш — млн.	6,4	115
Швейни изделеш — млн. сом	59,9	105
Телата кога гIирс — эзар пар	2153	110
Паччахьалкхен ресурсай бийдалах дьаьккха маьщдьтта — тонн	1057	99,9
Паччахьалкхен ресурсай бийдалах дьаьккха генарий дьтти — эзар тонн	9,7	99,1

	1983 шера план кхоачашдар	1983 шу 1982 шарца [illegible]
Меранча шурий продукци — эзар тонн	66,4	103
Нахчаш, же хьаьна ярш а тIехьа дIалаьрхIача — тонн	1986	104
Кондитерски изделеш — эзар тонн	6,6	98
Шекар — эзар тонн	10,0	142
Маькхи маькха-булочни изделеш — эзар тонн	75,4	99,1
Макаронни изделеш — эзар тонн	4,8	90
Консерваш (колхозаша яьраш йоацаш) — млн. усл. банка	153,6	102
Иий — эзар дал	1196	116
Дулх цхьоалагIча категорех йола субпродукташ а тIехьа дIалаьрхIача (промышленносте дьаькхар) — эзар тонн	17,6	132
Колбасни изделеш — эзар тонн	6,0	97
Радиоприемникаш — эзар	520	99,8
Аьшка пхьегIаш — эзар	154	132
Аьшка менгаш — эзар	26,5	161
Шариковни авторучкаш — млн.	8,2	95
Бытовой химе товараш — млн. сом	11,5	118
Мебель — млн. сом	32,2	107

Продукци мальхала лекхара план кхоачашдьь яц а кхоачаш ца еш йисар насосаш, скважинаш караерзаю цементировочни агрегаташ, арданх, фаттан хьекха цкон, етта кирпишк, вIашагIхетта аьшкабетона конструкцеши оттадаш, кога гIирс, консерваш, кондитерски изделеш, йий хьалара 1983 шера план.

Халкъа эша товараш арахецара 1983 шера план 101 процент кхоачашйир, 1982 шера арахийцарел укх товараш 7 процент дукхагIа арахийцар.

Розничи мальхашка диллача культурно-бытовой гIуллакхаштей кеп-картей эша товараш арахецара план 102 процент кхоачашдьай. 1982 шера арахийцарел укх товараш 7 процент дукхагIа арахийцар. Нохч-ГIалгIай АССР бахача нала бытовой гIуллакхаш деча министерствана чуйоагIача цхьайолча предприятеша, экспериментально-механически завода, «Чечингушплодоовощхоз» производственни объединене Грозненски консервни завода коллективаша кхоачашдььац культурно - бытовой гIуллакхаштей кеп-картей эша товараш арахецара оттадь заданеш.

Къахьегама овсарле лакхьяра план промышленносто 100,3 процент кхоачашдьай.

Эггара чIоагIагIа къахьегама овсарле лакхьярех я «Севкавнефтегазпереработка» производственни объединене, «Промавтоматика» НПО опытни завода, цементни завода, Нохч - ГIалгIай гIишлон управлене Грозненски аьшкабетона конструкцей завода, Грозненски ремонтно - механически предприяте, Шалински Наурски мехлесхозий, Ножай - Юртовски Советски лесхозий, Назрановски трикотажни фабрика, Наурски чхьагIар [illegible] коллективаша.

Цхьабакъда, 1982 шера хиначул а къахьегама овсарле лохьдьй Нохч - ГIалгIай карьероуправлене, Ачхой-Мартановски мехлесхоза, Назрановски лесхоза, Грозненски генарий дьтта доаккхача завода, Грозненски, Ассиновски, Сунженски консервни заводий, «Чечингушвино» производственни объединене цхьайолча предприятей, Грозненски экспериментально - механически завода, № 5 йоача маьхк еча завода, макаронни фабрика, «Серноводский» минеральни хий деча завода коллективаша.

Вистта пайда йийбац производственни мощностех «Чечингушстройматериалы» производственни объединене, Назрановски, Малгобекски, Старопромысловски кирпишкаш ета заводий, цементни завода, Назрановски трикотажни фабрика коллективаша.

1983 шера «Красный молот», «Промавтоматика» НПО опытни заводашка, швейни производственни объединене, художественни промыслай производственни объединене арахецача цхьайолча изделешта продукценеи паччахьалкхен дикала Знак елар. Цхьабакъда, хIана а тIехьа цхьайолча предприятешка арахецаш йола продукци ю а, царех я Грозненски кога гIирс беча фабрика. Назрановски трикотажни фабрика, художественни промыслай производственни объединене, шурий промышленноста производственни объединенена чуйоагIача предприятей, «Серноводский», «Ачалукски» минеральни хиш деча заводий коллективаш.

Республика индустре балхаш дьад бийдал, материалаш, доагор, энерги кхоаре тIадерзадаь.

1983 шера «Пищемаш» завода коллективо кхойир 347 тонн Iаьржача металла прокат, 107 тонн условни котельно-пишка доагор, 81 эзар киловатт-сахьат электроэнерги. «Красный молот» завода коллективо кхоадьй 1,3 эзар тонн Iаьржача металла прокат, 2,2 эзар тонн условни котельно-пишка доагор, 4,1 эзар гигакалори йовхала энерги, 2,5 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. Карабулакски химически реагентий заводо кходаьй 579 тонн условни котельно-пишка доагор, 2,5 эзар гигакалори йовхала энерги, швейни производственни объединене кходьй 221 гигакалори йовхала энерги, 22 эзар киловатт-сахьат электроэнерги.

Цхьабакъда, доагIачул дукхагIа дизельни доагор доадьд Грозненски локомотивни депо коллективо.

Республикерча предприятешка кара а ерзаль арахецей йолаьй кердача тайпаех йола продукци. «Красный молот» заводе арахеца йолаьй конденсат хьагулъяра йола «АК-6» яха агрегат, «Оргтехника» яхача производственни объединене «ЭФА» СКБ опытни завода коллективо СССР духхьашха арахеца йолаьй «ЭР-12-М-1», «ЭР-620 К 4» яха электрофотографически аппараташ, «Промавтоматика» НПО опытни заводе СССР-е духхьашха кара а ерзаь арахеца йолаьй кварцеви заготовкаш хьаеча установка программни управлени яра йола устройство, «Пищемаш» заводе хедадьча чаьна сортировка ира йола лини.

Цхьабакъда, керда техникеи прогрессивни технологии производствана юкъейоалаяра оттаь планаш кхоачашдьяц шурий промышленноста объединене, ялата продуктай Нохч - ГIалгIай производственни управлене, республика кхачани моттигерчея промышленноста министерствай предприятей коллективаша.

1983 шера республика халкъа боахама доакъошка балха юкъейоалайир 8 эзар совгIа изобретеник рационализаторски предложени, цар шера 10 миллион сом гаргга пайда бу паччахьалкхена.

ЮРТА БОАХАМ

Республика агропромышленни комплекса къахьегамхоша Кхачан программа кхоачашъяра тIаерзаль чакхъяй мероприятеш. Республика юрта боахама валови продукци (1973 шерарча мальхашца вIаши нийсдича) хилар 360,5 миллион сома маьха е 1982 шера хиначул дукхагIа.

Кхачан а доакъора а культураш — коартолаш, шекара свекла, мошача доагъорах силосах лаьрхIа йола хьажкIаш, дукхача шерашка тIаьхьа бацаш дIалоши дола лаьттан дукхагIа хилар.

1983 шера массе а тайпа долча боахамашка ялат дIадийна кхаш хиннад:

	эзар га	
	1983 ш.	1983 шу 1982 шарца [illegible] процентехь
ХIаьнаш дIайийна деррига кхаш	450,3	102
Ялата культураш	193,8	94
цу дакъе:		
Гурахьа дув кIа	78,7	92
Гурахьа буз мукх	47,6	86
Ялата лаьрхIа йийна хьажкIаш	34,2	83
[illegible]	5,8	92
Горох	6,8	128
Вики [illegible]	0,0	17
Технически культураш	27,6	98
цу дакъе:		
коартолаш	4,2	105
бальцадаараш	12,8	98
Харбзаши пасташ	3,4	106
Доагъара культураш	207,4	110
цу дакъе:		
Силосах мошача доагъорах лаьрхIа хьажкIаш	70,3	113
Дукхача шерашка тIаьхьа бацаш	59,6	115

Массе а тайпа долча боахамий паччахьалкхенга ехка бальцогIай продукце боарам хиннаб:

	1983 шера кхиар	гектара эхкар продукце план кхоачашъяра процент	1983 шера кхиар 1982 шерца нийсдича процентехь
Ялат	84,8	82	83
Шекара свекла (фабрикчи)	186,0	100,5	119
Генараш	7,2	45	64
Коартолаш	14,6	146	шозза
Бальцадаараш	147,2	100,1	119
Соми комараш	77,5	102	2,4-зза
Комсаш	66,9	56	105
Бахчеви культураш	5,2	75	72

Республика колхозашкей совхозашкей балхаш дар кхашлара плодородие айяр, 1984 шера хургдолча ялата лаьрхIа гурахьа дIайийна культураш 152,5 эзар гектара тIа я, гурахьа дIадоа культураш дIаьера план 101 процент кхоачашдьай 155,1 эзар гектар яхь аьдаь. БIаьстен юкъе юача культурашта лаьрхIа дIаоттадьд фу (хьажкIаш йоацаш) — 54 эзар тонн. 1983 шера кхашка дьалъяра эзар 1650 эзар тонн органически удобреш е 16 процент хургчох эвечул дукхагIа.

Массе а тайпа долча боахамашка продукциний хьайбаш хиннад:

	ЦхьоалагIча январга		
	1983 шу	1984 шу	1983 шера 1 январга 1983 шера 1 январьца нийсдича процентехь
Доахан	318	325,4	102
цу дакъе:			
етта доахан	124,4	124,4	100
Хьакхарч	165,2	146,7	89
Жан гаьзарийи	753,9	762,0	104

Колхозашка, совхозашка, боахамашта юкъерча организацешка хьайбай продукташ яар хьахьокх дIахорча даьнеша:

	1982 шу	1983 шу	1983 шу 1982 шарца нийсдича процентехь
Дулх — эзар тонн	16,7	21,3	128
Шура — эзар тонн	99,1	103,9	105
Фуаш — миллион	95,4	101,7	107
Тха — тонн	2067	2324	112

Массе а тайпа долча боахамашка хьайбай продукташ паччахьалкхенга йоахар хиннад:

	1983 шера [illegible]	[illegible]	план кхоачашъяра процент	1983 шу 1982 шарца нийсдича процентехь
Доахани кое тIара оалхазарашм дийна долладе хьаззача — эзар тонн	40,0	40,1	100,3	126
Шура — эзар тонн	96,0	96,4	100,5	103
Фуаш — миллион	97,0	104,3	107	103
Тха — тонн	18,1	19,05	105	118

Юрта боахама материально-технически база дIаxо а чIоагIъяра тIадерзадаь балхаш дьад. 1983 шера республикерча колхозашта, боахамашта юкъерча предприятешта, совхозашта еннай 1282 трактор, 852 грузовой автомобиль, 434 ялат чуэцаш йола комбайн, 22 хьажкIаш чуэцаш йола комбайн, 342 жатка, 519, сеялка, 394 косилка.

Республика агропромышленни комплекс дегIайоалаяра 1983 шера дIалхийта паччахьалкхен капитальни вложенеш 106,3 миллион сом хилар е 31 процент республике ерригга дIалхийтача капитальни вложенеех.

ТРАНСПОРТИ БУВЗАМИ

Къулбаседа - Кавказа машинанакъе Грозненски отделене гIолла мохкаш тIадоттара план 100,0 процент кхоачашдьай, цу дакъе продукташ чуйоаттара план — 100,5 процент, халкъа боахама мохкаш дIа-юка дахьара план — 104,2 процент, пассажиро-километрий план — 99,6 процент.

Отделене гIолла вIашагIа а ела дIалхийтай 11,1 эзар беза мухь тIабола поезд, царца дIа-юка дихьад 5 миллион тонн мохкаш. Айкха мохкаш тIадоттарах, кхача балха хьожае йиш йолаш мукъаьлдар 955 вагон, денних бийсанех лаьрхIача локомотива къахьега овсарле лакхъяра задани 95,1 процент кхоачашдьай, вагонооборота задани — 99,1 процент, участкови сухала задани 97,5 процент.

Юкъарча автомобильни транспортаца мохкаш дIа-юка дахьарех 1983 шера план кхоачашдьай 100,7 процент, пассажираш дIа-хьа бигара план — 98,7 процент, пассажиро-километраш яра задани — 100,2 процент, легкови таксешца пассажираш дIа-юка бигара задани — 99 процент.

Бувзама предприятешка продукци арахецара 1983 шера [illegible] кхоачашдьяй 101,2 процент, 1982 шера хиначул 5,9 процент дукхагIа хиннай.

Городской телефонни станцей абоненташ дегIаккхувлара план кхоачашдьай 101,1 процент, юртарча телефонни станцей абоненташ дегIаккхувлара план — 100,5 процент, радиоточкай задани — 100,1 процент, МТС гIолларча телефонни каналий дIоахада задани — 114,1 процент, тарифни доходий план — 101,4 процент.

Бувзама предприятей коллективаша къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашдьяй 101,5 процент, къахьегама овсарле 1982 шера хиначул 4,8 процент лакхъеннай.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

1983 шера хьалхаь йисте а яьха эксплуатаце дIаеннай производственни объекташ: Гудермесски «Нефтехимзапчасть» яха завод, Грозный — Баку яха мехкдаьттапровод, «Госкомсельхозтехника» яха объединене торгово-заводской база, Назрановски кирпишкаш ета заводера, Грозненски швейни производственни объединенера производст[illegible].

ХIаьта а цхьайола производственни мощносташ бола бе йолаялийтара 1983 шера план кхоачашдьяьяц.

Республике гIолла паччахьалкхен капитальни вложеней шера лимитах пайда эцар хиннад 94 процент, цу дакъе гIишлон-монтажни балхаш тIа — 92 процент.

Товарни гIишлон продукце боахама шера йола план, заказчикашка предприятеши объекташи дIа а луш, кхоачашдьяй подрядни гIишлон организацеша 75 процент, цу дакъе:

	1983 шера план кхоачашъяра процент
Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене	71
«Грозтрубопроводстрой» трест	97
«Чечингсельстрой» трест	63
«Чечингушводстрой» гIишлон управлене	70
НГIАССР Минводхоза подрядни организацеш	73
«Чечингазстрой» трест	123

Республикерча подрядни организацеша шоай низаца подрядни балхаш дар план 105 процент кхоачашдьяй. Кертера фондаш бола бе йолаялийтара план кхоачаш ца еш йисай. ХIаьта а тIехьа дIадаланза да [illegible] хьалхаь йисте а яьхаллехьа дукхача объекташка, гIишлош хьалъеча материальни, ахчан, къахьегама ресурсаш дIа-юка хьажаелга.

Дукхача гIишлон - монтажни организацеша кхоачашдьяц гIишлон балхаш дара, къахьегама овсарле лакхъяра, гIишлош хьалъярга дIабода мах лохбара план.

КЪАХЬЕГАМХОЙ ВАХАРА МАТЕРИАЛЬНИ А КУЛЬТУРНИ А БОАРАМ ЛАККХБАР

КПСС XXVI съезде белгалъяккхача социальни программага хьежа республике дIаxо а планомерно балхаш деш да къахьегамхой вахара материальни культурни боарам лаккхбара.

Республика халкъа боахаме къахьегаш бола болхлой гIуллакхера наьх 3,4 эзар саг тIаккхийттаб. 1982 шера хиначул алапен фонд цхьа процент дегIаенай. Ерригга республика хьанийцача юкъера лаьрхIача болхлошек гIуллакхерча нахех эцаш дола алапи 151 сом хилар, цу дакъе: промышленносте — 162 сом, гIишлош еча — 195 сом, буруьдеттача — 245 сом.

1982 шера хиначул бахача наьха ахчан доходаш цхьа процент лаккхъеннай, юкъарча боахама колхозной доходаш а лаккхъеннай. Ахчан доходаш лаккхъялерах, потреблене юкъарча фондашкара хьадоагIаш дар дегIаахерах дIаxо а дукхагIа товараш ийдир бахача наха.

Паччахьалкхени кооперативни торговле розничи товарооборота боарам, юкъера кхача а тIехьа дIалаьрхIача, 1983 шера ца хилар 804,9 миллион сом, вIаши нийсдеча мальхашка диллача 1982 шера хиначул кхо процент дукхагIа. Паччахьалкхени кооперативни торговле предприятеша 1983 шера розничи товарооборота план кхоачашйир 97 процент.

Республикерча кертерча торгующи организацеша розничи товарооборота план кхоачашъяр хьахьокх дIахорча даьнеша:

	1983 шера [illegible] товарооборот [illegible]	План кхоачашъяра процент
Моттигера торгаш	243,4	96
цу дакъе:		
Грозненски горпищеторг	67,2	100,9
«Промтовары» яха Грозненски розничи торгови объединене	76,9	97
Грозненски универмаг	46,1	92
Грозненски торг «Гастроном»	39,1	96
Гудермесски горсмешторг	14,7	101
«Грознефть» объединене УРС	59,2	99,0
«Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС	33,7	99,3
Къулбаседа - Кавказа машинанакъе Грозненски отделене ОРС	23,1	100,5
Аптекоуправлени	6,4	107
Нохч-ГIалгIай книготорг	3,3	102
Союзпечать	9,6	104
«Чечингушплодоовощхоз» объединене	16,9	99,0
Потребительски коопераци	297,6	97

Цхьадола кхачани промышленни товараш бахача наьхага 1983 шера лелхар 1982 шера лелхачул дукхагIа: дулхи котам-боабишка 8 процент, чхьаьра — 4 процент, кIадаш — 7 процент, зилаш — 6 процент, пазата баракъаш — 7 процент, телевизораш — 17 процент.

Моттигерча промышленноста предприятеша торговсете дIадахийтар 39,3 миллион сома маьха халкъа эша товараш, уж хул планагIа лаьрхIачул 4,9 миллион сома маьха дукхагIа е 14 процент дукхагIа 1982 шера дIадахийтарел. Наха бытовой гIуллакхаш дара сфера а дIаxо дегIаяккхар. Быта службо 1983 шера бахача наха гIуллакх дир 24,8 миллион сома маьха е 1982 шера даьчул 4 процент дукхагIа.

1983 шера наха баха цIеноош хьалдеча дIалхийтай 28,9 миллион сома маьха паччахьалкхен капитальни вложенеш. Финансироване массе а йолча источникех бахача наха шоашта хьалдаьраш а тIехьа дIалаьрхIача, керда хьалдаь цIеноош да 282 эзар квадратни метр. Паччахьалкхен капитальни вложеней чотагIа хьалдаь цIеноош дIадалара план 102 процент кхоачашдьяй. Паччахьалкхен капитальни вложеней коммунистически субботникий средствай чотагIа колхозаша хьалъяьй 4160 моттиг йола школаш, 1910 моттиг йола дешаш даха ха йоацача берий учреждени, школаш хьалхаь йисте а яьха бола бе йолавлийтара план 100 процент кхоачашдьяй, деша даха ха йоацача берашта йола учреждени хьал а яь, дIаяхара план 119 процент кхоачашдьяй.

1983—1984 дешара шера дийнахьерча, сайрийнерча, заочни общеобразовательни школашка дешаш да 268 эзар бера кхувшбоагIараша. 1983 шера школашка юкъера дешар а дийша чакхбаьлар 21 эзар саг межарийн кагий нахи.

Профессионально - технически училищашка шера кийча а вь халкъа боахме дIаавахийтар 12 эзар къона квалифицированни балхлои юрта боахмна бола механизатораши, царех 11,1 эзар саг хьожавааь республикерча промышленни предприятешка, гIишлон организацешка, колхозашкеи совхозашкея, кхыча организацешка.

ПТУ берригача дешархоех 1983 шера ахкаш совгIа бераш (9 эзар саг) йиззе юкъера образовани луча училищашкея группашкея, цхьан хенна квалифицированни болхлочун професси кара а ерзаеш дешаш хилар.

Республикерча наха лакхерчеи 12 юкъерча лаьрххIачеи дешара заведенешка 27 эзар саг дешаш ва городашка юрташка баха кагирхоех. Республике йолаш я 438 клубни учреждени, царех 397 яр юрташка я. Дукхача наха даькъа лоацаша 479 библиотеке да баркI миллион совгIа [illegible], журнал, брошюра.

Унахцlено а дIаxо дегIаера. Республикерча дарбаш йолча учреждениешка 12 эзар совгIа менги латт, санаторешкеи салоIача цIеношкеи — 1760 менги.

Массе а йолча ведомствай берий бешамашкеи ясляшкея да 36 эзар совгIа бер. Городашка а юрташка а бахача наха гIуллакх деш массе а тайпа специальность йола 3,2 эзар саг ва лораш, юкъерча медицински персонала — 9,1 эзар болхло.

Нохч - ГIалгIай АССР-е баха нах 1984 шера цхьоалагIча январага кхоачаш хилар цхьа миллиони 203 эзари саг.

Нохч-ГIалгIай АССР статистически управлени

ДОЗАНАЛ ДЕХЬАРА

Дуне цхьан кIирагIа

ЕРРИГАЧА АДАМЛЕННА ХЬАШТ ДОЛАШ

Адамлена эггара дезагIа дола рузкъа — машар дорабара йола йоакхо а ядерни тIема кхерам юхатохара тIаерзаль хьадла йола предложенеш а кIоартта чулоацаш я планета тIарча дерригача халкъашта дагалаттарашна хьежжа йола Советски Союза машар безара арахьара политика. Из уйла чулоацаш я КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела Ю. В. Андропова «БIаьнне тIахьехам» яхача французски антивоенни болама деннача жопа йола доазол арахьарча непайоазон, цIихеза болча общественни политически деятелий дукхха откликаш.

Французски антивоенни болама послане тIа хьахьекха да ВIашагIкхийттача Штаташ, эггара хьалха хьалххара тохара йола керда американски ядерни ракеташ Малхбузен Европе оттае йолаяр бахьан долаш, дунен халкъашта юкъера хьал чIоагIа ирдалара сагота хилар. ХIаьта советски наьха а, Ю. В. Андропова деннача жопо хьахьонхаш ма хиллара, тахан керттера йоакхо — ядерни тIема кхерам дIабаккхар. Цул совгIа, эгта хьал хувцадала йиш йоацаш а дац. Нагахьа санна НАТО мехкаш гаьна кхетар юкъерча боараме дола американски ракеташ Европе оттае йолаллехьа хиннача хьалага юханкхача кийча хуле. СССР а кийча хургьа ма да.

Советски кулгалхочун жоп, аьнная СССР хиннача «БIаьнне тIахьехама» делегацена керте лаьттача Франце цIихеза волча общественни профсоюзни деятела Ж. Сеги, ерригача адамлена дагалаттача дешай хьакъехьара СССР полици къаьгта хьахьонхаш хIама да. «Москвана хетар, — белгалдоаккх «Сан - Франциско кроникл» яхача американски газето, — Малхбузехьа санна Малхбоалехьа а ядерни герзаш кIезигдар духьа ше цаI мара йоацаш цу гIулакхе йолаш йолча ларда тIа — нийсхонни цхьатарарча кхерамлешин ларда тIа латта переговораш яра наькъага юхакхачара йола цхьанкха торо а цхьанкха гIулакх а карара ца лалийтар да».

Дунен халкъашта юкъера климат тоалра эпираш тIехьарча хана Вашингтоно каст-каста дувца «машар безара» хьакъехьара дассса хабараш а доацаш хьадла дола гIулакхеш да. Хила дезар фуд аьлча, на да милитаристан агрессен политикагара машара а дунен халкъашта юкъерча цхьана леладеча гIулакхашца а доглар.

Кердача шера эггара хьалхарча деношка а Советски Союзой кхыча социалистически мехкашен дIехьенхад дикагIча оагIорехьа дунен халкъашта юкъера хьал хувцаргге кигаре мел эпар шоаш деш хилар. Цунца доза цхьаьнкха масал да — Варшавски Договора юкъе дакъа лоацача паччахьалкхенаша НАТО мехкашка Европа химически герзах мукъалкхаре дешах ль предложени. Из предложени кхоачашъяро торо хулийтаргъяр химически дар сайна долча герзах Европа кIалхаръяккха, европейски кхерамале чIоагIъе. тIема кхерам мелбара ноккъостал де, вIашш тешаш хилар чIоагIде. Из декхар Малхбузен Европе химически герза запесаш лакхъе гIертар бахьан долаш кхы а актуальнегIа хул.

Дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбеннача чоалханета хана Советски Союзи кхыдола социализма мехкаши гIулакхаши чIоагIбеш да машара, кхохкам кIаьдбара, халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдара, герзаш Iоаделга соцадара бола никъ.

ДЕ ЛЕРХIАР — КХЕРАМЗЛЕ, ЮКЪЕ ТЕШАМ ХИЛАР, ГЕРЗАШ ДIАДАХАР

Европе тешам чIоагIбара, кхерамзленна, герзаш дIададахара йолча Стокгольмски конференце керттера ярех йола событи санна лоархI доазол арахьарча непайоазоно КПСС ЦК Политбюро члено, СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела, СССР кхыча мехкашкарча гIулакхий министра А. А. Громыкос даь къамаьл. Цу хана белгалдоах машар хилийта, герзаш Iоаделга юхатоха, чIоагIгIа лоаш, халкъий хьаштащка хьежжа конференце барт бара тIехьа Советски Союз болга цIаькха а хьахьекта хилар. А. А. Громыкос, белгалдоах доазол арахьарча дукхача обозревателаша, оттаьй тешам чIоагIбара, кхерамзленна, ядерни тIема кхерам дIабаккхара тIаерзаль йола дукхха кардинальни проблемаш.

Соахка Мадридски вIашагIкхетар долча хана е аьнна решени тIанйна йола Стокгольмера конференци — из Европерча кхерамалении цхьана гIулахаш леладарен совещане дIаiолаяь хинна процесс дIахоахьар да. Дунен, эггара хьалха европейски общественность чIоагIгIа теркам тIабахийта хьежаш я цун балхага. Из да американски администраце герзаш Iоаделга михьара доахаш, эггара хьалха ядерни дараш а долаш, США Советски Союзал, хIаьта НАТО мехкаш — Варшавски Договора паччахьалкхенел тIехь хилийта тIерташ, дьца нийсь бахьан долаш кхоааденна дола дунен халкъашта юкъера хьал кхы а воча далар.

Конференци хилалехьа хьалха а цига юкъара дискусси йолча хана а Советски Союз, социалистически содружества кхыдола мехкаш тешаии кхерамалек чIоагIъяра, ядерни тIема кхерам дIабаккхара тIаерзаль конструктивни машара инициативаш дIахкхайкаеш хинад. Цу даькъе ба ядерни герз долаш йолча паччахьалкхеншка эггара хьалха герз тохаргдац аьнна декхар шоашта дIатIаэцара хьакъехьара тIахьехам, тIема кхерам вIашш духьалла а доахаргдац, машара гIулакхаш хьал а лувцаргдй, аьнна ль предложени, тIема кийчонга дIаухийтар кIезигдара, химически дар сайна долча дукхха нах хIалакбеш долча герзах Европа мукъаялкхара хьакъехьара, Европа тайп-тайпарча районашка ядерни йоаца зонаш хьаяра хьакъехьара предложенеш. Кхохкам кIаьдберак герзаш Iоаделга дIададахаран тIехьа къамаьлеш даьд европейски дукхача кхыча мехкий министраша а.

Цхьабакъда, конференци хилалехьа США-си НАТО цхьадолча кхыча мехкашен шоашта могар даьа дунен халкъашта юкъера хьал кхохкаде гIертаил. Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боаране дола мерда американски ядерни ракеташ дIаоттае йола а ль Вашингтоно йохайяр Женевски переговораш. Социалистически содружества конструктивни машара инициативаш юха а тетташ арахьарча политика агрессивни никъ дIахоьхош я рейгановски администраци. Из политика дунен халкъашта юкъерча общественносто чIоагIгIа харцахьа лоархI. Конференце къамаьл деш США паччахьалкхен секретарь Дж. Шульц Вашингтона милитаристски никъ «машар бе гIерт» яхача даьссача хабарашца къайлабахьа гIерташ хиннав.

Европа а дерригача дунен а халкъаш дог доахаш да кхохкам кIаьдбелга толхадерг ца хилярах бола тешам чIоагIбеш, машаре цхьана гIулакхаш леладаран машар чIоагIбаран новкъостал дергдола дика гIулакхаш Стокгольмски конференце чакхдахарга.

НАХЬБОВХАРА ПОЛИТИКАНА ДУХЬАЛА

Латински Америкерча США-си дунен халкъашта [illegible] — юкъерча фондаша, транснациональни монополейи частни банкийи тIахьожам шоашта тIалаттача кхыча дегIадаьхкача капиталистически мехкашен лелаю нах бовхара политика. Ишта вывод яьй 7 январе денз 14 январе кхаччалца Эквадорски столице Кито хиннача латиноамерикански паччахьалкхений экономически конференце дакъалоацаш хиннарех дукхагIбараша. Малхбузен мехкаша ларегIча маьхах ийю паргара бийдал, безача маьхах парга йохк къаеша оборудовани, кредиташ теларах дукхха проценташ йоах. Конференце къамаьлаш даьча дукхханеша белгалдаьхад Латински Америкера экономически кризис дукхача даькъе дунен халкъашта юкъера кхохкам ирбалар, герзаш Iоаделга сихдалар бахьан долаш да яхаш, хIаьна аьлча социально-экономически проблемаш къоасталда тIера а доахаш дукхха ахчаш дIа а ухийташ.

Латиноамерикански мехкий керттера проблема я 330 миллиард долларал тIехдаьнна дола парга дсалла Iалаьмате доккха арахьара декхар. ХIаьта из халдаиза лавхлуш а доагIа. «Латиноамерикански экономически система» яхача организаце генеральни секретара С. Алегрета кийса терналдь ма хиллара, «тIалаттача лехкарешт араллара бола никъ гуш боацача кхы дIахо кхиа моттиг йоацача кхоачалий Латински Америка». Эквадора президента Освальдо Уртадос ше къамаьлдеш белгалдаьккхад, духхьал засмехи кредитехи йоагIача процентех цу мехкаша дIададахача шера дIаденнад 30 миллиард доллар. Доллая декхар дIатакхарга дIадахал экспортагIа хьабйьнача тайдах 40 процент тартта ахча.

1983 шера инфляце боарам Латински Америке 130 процентал тIехбаьнна хиннаб, кхачан, эггара чIоагIагIа эзаш долча предметий, коммунальни гIуланхий маьхаш 12 бетта юкъера лаьрхIача 68 процентал тIехдаьнна хинна. Цар кхыча воча хьалех да реальни алапеш лоххалар. кагийчен юкъерчен предприятей банкротство, хьабе болх боаца нах дукхагIа хилар.

Конференце комиссеша кийчалда тIехьара документ — Кито декларации. Цу тIа бакъду, дукхагIдола латиноамерикански мехкаш къоргаме дола дешаш машара наькъаша къоастадара тIехьа долга. чIоагIгIа харцахьа лоархI дунен халкъашта юкъера гIулакхаш лимах пайда эцаш е цунца кхерам тIатуьсаш къестаде гIертала. Конференце дакъа лоацаш хиннараша чIоагIгIа критика яьй Гренадана духьаларча США агрессена, экономическии социальнии гIулакхаш нийса ца леладар бахьан долаш хьахиннача центральноамерикански проблемаш машара наькъаца къоастаяра тIа а хьийхаб. Документа тIа белгалдаьд финансово-экономически проблемаш къестаелга а вIашш гIойле йолаш цхьана гIулакхаш леладелга алаха машара, массане юкъарча кхерамалех, колониализмах юхедисараш дIададахара, территориальни бIарчали къаьхий суверенитета хилара, кхыча мехкий чурча гIулакхашта юкъе ца гIертара хьалашка мара хила йиш йоацилга.

Шоашта тIалатта финансово-экономически кризис дIаяккхара Латински Америка паччахьалкхений вIашагIтохара тIехьа хиннаб конференце дакъалоацараш. Кито деклараце тIа белгалдаьккхал регионални интеграце процесс чIоагIъе, торговли шеръе дегIадаьхкача капиталистически мехкашцарча отношеней хьакъехьа леладеча гIулакхашта координаци е езаш хилар.

В. ЧЕРНЫШЕВ,
В. ВОЛКОВ,
В. ЩЕРБАКОВ.
(ТАСС).

Беращка ловзараш вIаштIехьдахара болх дика лел гороноа чуйоагIача № 94 йолча саде.

Подготовительни группаца тайп-тайпара сюжетно-ролевой ловзараш чакхдоах воспитатела Черевашая Дина Васильевнас. Царех цаI да сурта тIа вайна гуш дола «Больницах» ловзар. Лор а хинна цамогаш бараш тIайибеш я Шпарина Вера, медицински сестра — Корякова Таня. ХIаьта ший йиIнгаца лора тIаенай Петрочук Наташа.

Бокъонца хинна баьннача специалисташа санна лаьрхIа леладу цар из гIулакх. Цу хана денз ишта дика кхетам болаш уж хьалхехьар хургдолчун тешшаме лард йоллар да.

И. ПЛИЕВА сурт.

РЕСПУБЛИКА ЭКРАНАШ ТIА

«ДИВИЗЕ КОМАНДИРА ДИ»

М. Горьке цIерагIча киностуде даькха из керда фильм Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа советски наха гойта денал дувцаш да. Цу лента автораша — кинодраматурга Василий Соловьевеи режиссера Игорь Николаевеи лаьрхIад Александр Бека документальни дувцар киного гIолла юхахьанхоаш. Цар даькха из картина — монофильм да 1941-ча шера стрелкови дивизе командир хиннача хIана эскара инарал Советски Союза Шоза Турпал волча Афанасий Пантелейевич Белобородовх. «Дукхалца доацаш, хьакъалца!» — яьхад Суворовс, цудульа хот а кийнав. Из санна йолча принципагIа леладьд гIулакх фильма турпала Белобородова а, хIаьта цо котало яьхалга гуш да.

1941-ча шера декабрь бутт. МоастагI — Москвана наIаргашка. Мехка кхел йоашха денош хиннад уж. Цу тIем тIа котало яккхар кхыбарех санна тийша хиннад полковниках дивизе командирах Белобородовх, цун дивизерча хIара командирах, хIара бIухочох. Хьалхашкахьа моастагIчун танкаш тIехьашкахьа Москвая йолча пар бака моттиг хиннаяц. Лата, котбала безаш диннаб ераш. ХIаьта из ишта чакх а даьннад. Цу деношка гойтача деналерча гIулакхех дувцаш долча уж фильме чIоагIа аьттув болаш ловзаьй Белобородова роль Ташкентски эрсий академически театра актера Валерий Цветкова. Из дика лоархIаваьн шийна хьалхашка оттача чоалханерча декхарех.

Шоай декхараш ишта бехктохкаме хеташ дика кхоачашдаьд фильм доаккхача дакъа лаьцача оператора Зарафьян Иннас, актераша Сафонов Алексея, Ульянов Михаила, Михайлов Александра, Заманский Владимира, Коновалова Светланас ишта кхыбараша.

«БЕТТА СЕЛАIАД»

Сергей Павлова романагIа даьккхача цу кердача Iалмафантастически картина событеша вай дуг 21-ча бIаьшере хургдолчунга. Адамлено техка да гаьнара маьлха система планеташ. Бакъда, московски кинематографисташа даьккхача цу фильма турпалех цхьанне бегашта яхац «Вай космос тохк, хIаьта космосо вай а тохк!»

Наха караерзаьча космосо вайна фу кийчду. ЙIаьхтача ханашка яьча космически экспедицеша космонавтий могашалан психикаен фу даь хургда, яха дешаш вайна чIоагIа лоархIаме хеташ да. Цу хаттарашта цхьа долча даькъе жоп луш да из керда лента.

Фильма автораш ба режиссер-дебютант Андрей Ермаши цунца сценарий оттаьа соавтор Валентин Ежови. Художественни операторашеи декораторашеи шоай де йиш яр а, хетаргахьа де йиш йоацар а даьд экрана тIа космос хьагойтара.

Хургйолча ханара бахархой ролаш ловзаю сцена тIа Владимир Гостюхина, Георгий Тараторкина, Василий Ливанова, Юрий Соломина, ишта кхыбараша.

ЮХА А ЭКРАНАШ ТIА

Одесски киностуде 1967 шера режиссера Говорухин [illegible] Дурова Борисеи Тарако Сергей [illegible] даьккха из фильм [illegible] гургда зрителашта. Цига гойт Кавказа лоамаш карадерзаде кийчлуш йола альпинистий группа. Хьожаш бараша тучадаргда из декхар мел чоалхане а хала кхоачашде дезаш а да. Цу фильме зрителашта цIаьнха гургба дукха безаш бола актераш Воропаев Геннадий, Коналева Маргарита, Лужина Лариса.

В. КОВАЛЕВА.

СУРТА ТIА: «Дивизе командира ди» яхача фильмера кадр.

ТВОРЧЕСКИ САГ КХЕВЕ

Театрально - концертни организацеша, цар профсоюзни комитеташа кхоачашдеш да КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума а парте Нохч-ГIалгIай обкома X пленума а решенеш кхоачашъяра тIадерзадь декхараш. Царна юкъе дика моттиг лоац творчески къахьегача саге, из политически а нравственни а культура лакха йолаш хургволеш кхетам балара дешашца.

Культура министерства, культура балхахой профсоюза обкомо, ВЛКСМ, шершера чакхдоах вагирхой творчески балхашка хьажараш, каст-каста дувц оаха литерий, творчески балхахой говзал дегIайоалаяра дешаш. Профсоюза обкоме хьаьй парте а къахьегама а ветеранийн совет. Х. Шапов, В. Ослобани, З. Ахматханов, З. Исаков. дукха кхыбараш санна болча ветеранашна дошкха гIо ду творчески хагирхошта коммунистически кхетам балара. Уж а кхы царех тара лраш а санна йолча форманца торо хулийт республике базача наьха духовни боарам лакхбе.

Вай яздархоша, художникаша, творчески союзашна доттагIашта юкъе хулаш дола айхха бувзамаш отталаьд Къулбаседа - Кавказа вошал долча республикашца. Масала а беза хьаьний санна тIаийю Къулбаседа-ХIирий АССР къахьегамхоша Нохч-ГIалгIайчен творчески интеллигенце делегацеш. Яздархоша Чахкиев СаIида, Плиев Маьхмад-СаIида, Минтак Ивана, Ахматова Раисас, Гагиев Гирихана, дукхача кхыбараша каст-каста еш шоай произведенеш городашкеи юрташкеи. Шоай стихаш хетаю цар СССР халкъий доттагIала. бокъонца дола доттагIий цIейш санна чакхдул цар вIашагIкхетараш дIялла а.

Дукха дика яздь а йийшача йилуш йоаца а произведенеш арадьхай республика яздархоша тIехьарча шерашка. Цар произведеней керттера турпал ва къахьегаш вола саг.

Дика хестабу вай лана бахаш бола нах поэтесас Ахматова Раисас «Маьхках дола илли». «Оалхазар — гIетта дола хьадыг» «Дагалоацаший новкъа». А. Айдамирова «Аргуна атагIа» яхача романа тIа. М. Сулаева «Лаьтта». А. Бокова «Седкъашта юкъера седкъа» яхача произведенеш тIа.

Традици а хинна дIаэттал хIанз вай яздархой фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка ахар. Республика яздархой Союзо тIехьарча хана болхлой коллективашка а укаш ю наседапеш. Яздархоштеи болхлоштеи юкъе латтача юкъарчал доацаш долча бувзамаша пайда лу, вIашш къамаьлаш деш хьахул яздие дезарча книжкай турпалаш, кердача книжкай темаш. Поэташи яздархойи шоаш творчески дегIаух тахакарча вахарца чIоагIагIа бувзалу.

Дукхха дикадараш дувца доглоагIа художникий Союза адресагIа а. Укхаза тIа-тIа соадуял художникагара а цуи творчествагара а хьадехараш, хIаьта уж белгалдаь да ишта КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш тIа а.

Тахан бераал а салаш, цIераш йоах вай Х. Ахмедов, Д. Хасаханов, М. Полонкоев, И. Бекичев, А. Асуханов, К. Мурзабеков, С. Сухоруков, кхыбараш санна болча хьалхе лелавча художникий. Нохч - ГIалгIайчен художникаша дика кхетабу шоашта тIалатта бокха бехктокхам, шоай творчество лоархIам.

Республике доваш а лоархIаш а да цар цхьадола балхаш. Уж да М. Полонкоева «ДоттагIал дуудувлача», Ш. Шахмурзаева «Юртара комсомолкаш», Л. Царицинске «Чиле трагеди» яхараш санна дараш.

Художникий говзал лакхъенна хилара дола тешал да тIехьарча шерашка художникий Союзе 9 саг хьайша хилар.

Художникий Союзе болх беш я хьехамчий совет. Коллектива членаш творчески дегIаахарах, общественна хьалхашкарча художника бехктокхамах дувцаш собранеш хул. Цхьабакъда, республика художникий 11 съезде белгалдаьккхача бесса да хIанз а къестаданза дола дешаш, кхоачамбоацараш, ца деш дасараш. Къоста теркам тIабахийта боагIа творчески къахьегача сага кхетам балара проблемана, политически а нравствени а культура лакхъяра.

Бокхача лоархIаме болх баьб вай театрашеи концертни организацешеи, практически гIо ду творчески балхахоша клубашта, самодеятельни коллективашта, семинараш, беседаш ю, лекцеш еш. Творчески коллективаша дакъа луш «Театро—юрта», «Художникаша — юрта» яхача ЕрригСоюзни конкурсашта юкъе.

Цхьабакъда, хIанз а кIезига я юрташкарча къахьегамхошта хетаь произведенеш, шефство а лерттIа леланц, концертни программаш юкъагIйоахаш моттигаш хул, кхыдола кхоачамбоацараш да. Царех а культурни шефства кхыча проблемех а дийцар чакхйийнрача профсоюзни отчетно - хоржамий собранешка. Белгалдаьд из болх тоабара де дезаш хьадда дола гIулакхаш.

Э. ИСАЕВ,
культура балхахой профсоюза обкома председатель.

КПСС ЦК проект ювцош

Нийсаа ший ханнахьа а

ЦхьайттагIа шу да со юртарча школе болх беш вела. цу [illegible] практико хьагойт дешара хьехара системеи цунах дешархой кхетара системеи шоайла вIашш гаьна хилар. [illegible] хилар, е цар уйла дешара тIа ца йоалилга да из, е хIаьта а вета а ашаш йола характеристика шийца а йолаш аттестат хьалург ма дий тхона, яхилта да из?

Дешарко школа чаккхьаьккха валча бе доацаш, цунна ца йоагIаше а кхоаш уттаеш моттигаш а нIезинга нийсдаш. КхерамегIа да цу выпускникех тIехьагIа абитуриенташ хулаш хилар, цар хьаю дешара заведенешка конкурсаш.

«Юкъарча дешарен профессиональни школана реформа яра керттера лостам» яхача КПСС ЦК проекта тIа чIоагIа дика аьнпад дешархой санхетам лакхбарах, дешара хьалаш тоадарах. Сона хетар гIожо хургда, дале а сайна ловр ала безам ба са; водителашта удостоверенеш тел 1-ча, 2-ча, 3-ча класса водитель, але. Царех хIарачун бокъо я классагIа йоагIача транспорта тIа болх бе. Миштa хургдар-теш дешархошта цхьа ший тайпарча классификацегIа аттестаташ луш хилча. Масала, 1-ча классагIа аттестат денна выпускник лакхехьарча дешара заведене денна вахa бокъа йолаш хургболаш; 2-ча классагIа денар — юкъера технически, 3-ча классагIа денар — ПТУ-шка.

Цох тарра къоастаде мегаргда аьнна хет сона йиша йоаца юкъера школа яьнкха документаш дIалулга а.

Цул совгIа, хьехархочун торо хилийта еза дешархой знанеш боагIIача бесса мах хоадабе. КъайлагIа дац, цхьанцаболча хьехархоша долаш дар школа кулгалхошца къестадеш а дувцаш а ца хьувзар духьа «шиъ» йоагIача «кхоъ» оттаеш хилар.

Сона бакъахьа хетар йоацанне а хьаль 100 процент успеваемость хулачул, доагIар дешархошара хьа а дехаш, йоагIа знанеш церна дIа а луш дешара дикал лакхагIа хилча. Аз дувцача тайпара аттестаташ юкъедаларо дешархой а цар дай-наной а бехктокхам лакхбергболаш санна хет сона.

Школана е лаьрхIа реформа нийса а йоагIача хана а еш лоархI аз.

В. ЧЕМХИЛЬГОВ,
Малгобекска района Йоккхача Ачалкхерча № 17 йолча юкъерча школа хьехархо.

КЕРТТЕРА ТЕМА—МАШАР

Машар... Цу деша тIаберзабаь ба дерригача дунен тIарча къахьегама наьха теркам. Машар хьаллацара шоай дакъа юкъедахьа гIерташ хьабоагIа вай республикера яздархой а. «Советски яздархой машар бахьан къовсам лоттабеш ба» яхача темагIа дола вIашагIкхетараш чакхдоах цар промышленни предприятей, совхозий болхлошца, колхозхошца дешара заведеней студенташца. Цу тайпарча вIашагIкхетарашка «Чечингазстрой» СМУ-2, «Промавтоматика» НПО, берхIагIча горбольнице, кхыча моттигашка дакъа лоацаш хиннаб Нохч - ГIалгIай халкъа яздархо Боков Ахьмад, поэташ Минтяк Иван, Гагиев Гирихан, Николаенко Ия, Шайхиев Iалвади, Кусаев Iадиз.

Тахан литература деноц дIадоладу Шалински районе, цига а массехк дийнахьа денаргда тIема духьалара машар хьаллоацаш дола яздархой дешаш.

В. КРЫЛИКОВА,
республика яздархой Союзерча литературана пропаганда яра бюро заведующа.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 ЯНВАРЬ II ПРОГРАММА

17.00 — Берашта. Мультфильмай сборник.
17.05 — Сийлахь-боккхача Даймохк тIом тIа советски халкъо Котало яьнкха 40 шу дизарга. «Цlенкха диц ма де...». Номер 8 йолча берий музыкальни школа концерт.
18.25 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.40 — «ТамашIий» (нохчий меттала).
19.15 — «Дунен халкъашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
19.30 — «Дешарко» (гIалгIай меттала).

25 ЯНВАРЬ II ПРОГРАММА

17.00 — Документальни фильмаш.
17.30 — Сийлахь-боккхача Даймохк тIом тIа советски халкъо Котало яьнкха 40 шу дизарга. «41-гIча» шера салтийн.
18.00 — Киножурнал.
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчен ди».
18.30 — «Талхьанарлие хаттар уттаду, критика ю, хьокамаш тал...»
19.00 — «Шуи кхьатегIа». Концерт.
19.30 — «Гургалг». Берашта лаьрхIа передача.

РАДИО

24 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетийн обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (гIалгIай меттала).
8.36 — Машаре деттагIанах дола илли (гIалгIай меттала).
9.15 — Экономика кхом беш хила эза! «Инициатива, кхиам, лахар» (нохчий меттала).
9.30 — «Ньома заманхо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Миллионийн ленински университет! «Пятилетка, дийнагIа шу». Беседа (гIалгIай меттала).
16.16 — «Тхога кхду». Маькаьтий обзор (нохчий меттала).
16.31 — «Юрта боахама къахьегамхошта». Концерт (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Тахкинана ремонт яра — хаддаза теркам» (эрсий меттала).

25 ЯНВАРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.33 — Передачий программа (нохчий меттала).
8.36 — Даймехках дола назма (нохчий меттала).
11.15 — «Тешаш дех я ца еш». Корреспонденци (гIалгIай меттала).
11.30 — Моттигерча композиторий произведенеш (гIалгIай меттала).
15.15 — «Барттайнача дахале» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
15.35 — КПСС ЦК проект ювцаш. «Юкъарча школа реформа яра керттера лостамаш» (эрсий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен халкъашта юкъера обозрени (нохчий меттала).
16.15 — Халкъа иллеш (гIалгIай меттала).
16.40 — «Американски империализма агрессивни политика — адамашта кхерам тIатуьсийта дац». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (нохчий меттала).

Хаоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилей фегара температура республике 2—7, Грозне 4—6 градус йIовхал йолаш хилей тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилей фегара температура бийсана −1, −6, +1, +6 градус йолаш хилей тарлу.

Метеостанци.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи деношка

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-88; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаий — 2-85-64; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07: ответственного секретаря — 2-84-88; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.

СФ05025. Типографи издательства «Грозненский рабочий», Маяковске, 92. «Грозненский рабочий» издательства типографи, ул. Маяковского, 92. Заказ № 303.